

اندیشه سیاسی متفکران مسلمان

جلد شانزدهم

دکتر علی اکبر علیخانی

(دانشیار دانشگاه تهران)

و همکاران

پژشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

اندیشه سیاسی متفکران مسلمان؛ جلد شانزدهم

علی اکبر علیخانی و همکاران

(دانشیار دانشگاه تهران)

ناشر: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی

ویراستار: حبیب‌الله مهرجو

صفحه‌آرا: سمیه شاه‌علی‌زاده

لینوگرافی: تارنگ

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۰

تیراژ: ۲۰۰۰

قیمت هر جلد: ۸۰۰۰ تومان

قیمت دوره: ۱۴۰۰۰۰ تومان

شابک دوره: ۰-۷۰-۵۵۶۷-۶۰۰-۹۷۸؛ ج. ۱۶، ۱-۸۶-۵۵۶۷-۶۰۰-۹۷۸

نشانی: تهران، خیابان پاسداران، خیابان شهید مومن نژاد (گلستان یکم)، شماره ۱۲۴، تلفن: ۲۲۵۷۰۷۷۷

سایت: www.iscs.ac.ir

پست الکترونیکی: info@iscs.ac.ir

کلیه آثار منتشره این پژوهشکده در جهت ایجاد فضای آزاد علمی و نظر شخصی نویسندگان محترم آن است و لزوماً مورد تایید پژوهشکده نیست.

سرشناسه: علیخانی، علی اکبر، ۱۳۴۷ -

عنوان و نام پدیدآور: اندیشه سیاسی متفکران مسلمان / علی اکبر علیخانی و همکاران.

مشخصات نشر: تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: نوزده ج.

شابک: دوره:

۰-۷۰-۵۵۶۷-۶۰۰-۹۷۸؛ ج. ۱۶، ۱-۸۶-۵۵۶۷-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: اسلام و سیاست

موضوع: دانشمندان اسلامی — نظریه درباره سیاست و حکومت

موضوع: فیلسوفان اسلامی — نظریه درباره سیاست و حکومت

شناسه افزوده: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۰ الف ۸۲ ع ۲۳۱/ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳۲

شماره کتابشناسی ملی: ۲۳۳۷۴۶۳

فهرست

دباجه پژوهشکده		بیست و یک
مقدمه		بیست و سه
فریدون آدمیت / دکتر محمد پزشکی		۱
محمد طالبی / دکتر ستار عودی - هوشنگ رضایی		۳۹
مهدی حائری یزدی / دکتر علی اکبر کمالی اردکانی		۵۳
جلال آل احمد / دکتر مید علی محمودی		۹۳
نخشب / مرتضی کاظمیان		۱۴۳
محمد تقی جعفری / دکتر مرتضی یوسفی راد		۱۶۷
انور عبدالملک / محمدرضا شکبیا - محمد مالکی		۱۹۱
قرضاوی / دکتر مرتضی بحرانی		۲۱۹
هشام شراپی / دکتر مرتضی بحرانی		۲۷۱
فؤاد زکریا / دکتر علی اکبر علیخانی		۲۹۷
محمد ارگون / دکتر محمدجواد جاوید		۳۴۹
امام موسی صدر / دکتر محمود سریع القلم		۳۸۵
بهشتی / دکتر علیرضا حسینی بهشتی		۴۰۷
رمضان بوطی / دکتر اصغر افتخاری		۴۲۷
مصطفی خمینی / دکتر محمدحسین جمشیدی		۴۶۹
نمایه ها		۵۱۱

فهرست تفصیلی

دییاجه پژوهشکده	بیست و یک
مقدمه	بیست و سه

فریدون آدمیت / دکتر محمد پزشکی

مقدمه	۱
شرح حال	۲
۱. زندگی	۲
۲. آثار	۴
اندیشه سیاسی	
روش و مبانی فکری	۴
۱. تاریخ‌نگاری اندیشه سیاسی ایران	۴
۲. تجلی مدرنیته در ایران	۱۲
۳. ردیابی اندیشه سیاسی	۱۶
ایران در کشاکش پیشرفت و عقب‌ماندگی	۱۸
۱. راز عقب‌ماندگی ایران	۱۸
۲. عامل پیشرفت ایران: روشنفکران	۱۹
تجدد سیاسی (نظام مشروطیت)	۲۹
۱. زمینه‌های پیدایش تجدد سیاسی	۲۹
۲. عوامل اجتماعی ایجادکننده تجدد سیاسی	۳۱

۳۷	جمع‌بندی
۳۸	منابع

محمد طالبی / دکتر ستار عودی - هوشنگ رضایی

۳۹	مقدمه
۴۰	شرح حال
۴۰	۱. زندگی
۴۱	۲. آثار

اندیشه سیاسی

۴۱	اسلام و دنیای جدید
۴۲	۱. دین و سیاست
۴۶	۲. حکومت مطلوب
۴۷	۳. شورا و مردم‌سالاری
۵۰	جمع‌بندی
۵۲	منابع

خانری یزدی / دکتر علی‌اکبر کمالی اردکانی

۵۳	مقدمه
۵۴	شرح حال
۵۴	۱. زندگی
۵۵	۲. آثار

اندیشه سیاسی

۵۷	روش‌شناسی
۵۹	حکومت
۵۹	۱. مبانی فلسفی
۶۰	۲. معنای حکومت
۶۲	۳. تحلیل ابعاد حکومت
۶۵	مشروعیت حکومت یا نظریه وکالت
۶۵	۱. مالکیت شخصی مشاع شهروندان
۶۷	۲. وکالت دولت از سوی شهروندان
۷۰	۳. نقد نظریه قرارداد اجتماعی
۷۱	نقد رویکرد کلامی و فقهی حکومت
۷۱	۱. قاعده لطف

۷۴	۲. نقد نظریه ولایت فقیه
۷۶	اسلام و دموکراسی
۷۷	۱. امکان یا امتناع مقایسه اسلام و دموکراسی
۷۷	۱.۱. تفاوت دولت و اسلام
۷۷	۱.۲. شکل حکومت در اسلام
۷۸	۱.۳. نیاز به روش تحقیق خاص
۷۹	۲. جایگاه انسان
۸۰	۳. آزادی‌های فکری سیاسی
۸۲	۴. پلورالیسم سیاسی
۸۳	اصول اساسی دموکراسی
۸۴	۱. آزادی
۸۴	۲. برابری سیاسی و حقوقی
۸۵	۳. حاکمیت ملی
۸۶	۴. مشارکت و رضایت عمومی
۸۶	۵. قانون‌گرایی
۸۸	جمع‌بندی
۹۰	منابع
	جلال آل احمد / دکتر سید علی محمودی
۹۳	مقدمه
۹۴	شرح حال
۹۴	۱. زندگی
۹۵	۲. شرایط سیاسی اجتماعی
۹۷	۳. آثار
	اندیشه سیاسی
۹۸	روش‌شناسی
۱۰۳	شناخت غرب: مطلق‌گرایی و فقر پشتوانه نظری و فلسفی
۱۰۳	۱. زمینه تاریخی و تضادهای غرب‌زدگی
۱۰۶	۲. ماهیت غرب و نهادهای بین‌المللی
۱۰۷	۳. راه‌های برون‌رفت از غرب‌زدگی
۱۱۰	۴. چگونگی اخذ دانش و فناوری غربی
۱۱۳	ایران؛ از «بلوای مشروطه» و روشنفکرستیزی تا دموکراسی‌خواهی
۱۱۳	۱. جنبش مشروطه‌خواهی و پیامدهای آن

۱۱۷	۲. روشنفکران ایرانی
۱۲۴	۳. دین و روحانیان
۱۲۶	۴. دموکراسی خواهی
۱۲۹	داستان‌های سیاسی؛ بازتاب وضعیت جامعه ایران
۱۲۹	۱. نگاهی به داستان‌های سیاسی
۱۲۹	۱.۱. دید و بازدید
۱۳۰	۱.۲. از رنجی که می‌بریم
۱۳۲	۱.۳. سه تار
۱۳۲	۱.۴. زن زیادی
۱۳۳	۱.۵. مدیر مدرسه
۱۳۴	۱.۶. نون و القلم
۱۳۵	۱.۷. پنج داستان
۱۳۷	۲. تحلیل داستان‌های سیاسی
۱۳۸	جمع‌بندی
۱۴۱	منابع
	نخشب / مرتضی کاظمیان
۱۴۳	مقدمه
۱۴۴	شرح حال
۱۴۴	۱. زندگی
۱۴۴	۲. شرایط سیاسی اجتماعی
۱۵۰	۳. آثار
	اندیشه سیاسی
۱۵۱	مبانی اندیشه اجتماعی
۱۵۱	۱. دانش و خردورزی
۱۵۲	۲. اخلاق و ایدئولوژی
۱۵۳	بحران‌های اجتماعی و عقب‌ماندگی
۱۵۳	۱. استعمار
۱۵۳	۲. رکود فکری و اخلاقی
۱۵۵	۳. فقدان مبانی فلسفی
۱۵۷	رویکرد اجتماعی
۱۵۷	۱. فرد و اجتماع
۱۵۸	۲. مبارزه حزبی

۱۵۹	دموکراسی
۱۵۹	۱. تلقی خاص از دموکراسی و سوسیالیسم
۱۶۱	۲. نقش مردم در دموکراسی
۱۶۱	۳. اخلاق و دموکراسی
۱۶۳	جمع‌بندی
۱۶۵	منابع

محمدتقی جعفری / دکتر مرتضی یوسفی‌راد

۱۶۷	مقدمه
۱۶۸	شرح حال
۱۶۸	۱. زندگی
۱۶۹	۲. آثار
	اندیشه سیاسی
۱۷۰	مبانی فکری
۱۷۰	۱. مبانی معرفت‌شناختی
۱۷۱	۲. مبانی هستی‌شناختی
۱۷۲	۳. مبانی انسان‌شناختی
۱۷۲	۴. مبانی دینی
۱۷۳	۵. فلسفه تاریخ
۱۷۳	۶. عرفان مثبت
۱۷۴	جامعه و حکومت
۱۷۴	۱. اجتماع
۱۷۶	۲. سیاست
۱۷۷	نظریه نظام سیاسی معقول
۱۷۹	۱. اصول اساسی نظام سیاسی معقول
۱۷۹	۱.۱. عدالت
۱۸۰	۱.۲. آزادی
۱۸۲	۱.۳. مشروعیت
۱۸۳	۱.۴. مشارکت
۱۸۳	۱.۵. وحدت

۱۸۴	۱.۶. حقوق بشر
۱۸۵	۲. اجزا و عناصر نظام سیاسی معقول
۱۸۵	۲.۱. جامعه سیاسی
۱۸۶	۲.۲. دولت و حکومت
۱۸۷	۲.۳. انواع حکومت‌ها
۱۸۷	۳. نظام مدیریتی نظام سیاسی معقول
۱۸۸	جمع‌بندی
۱۹۰	منابع
	انور عبدالملک / محمدرضا شکیا - محمد مالکی
۱۹۱	مقدمه
۱۹۲	شرح حال
۱۹۲	۱. زندگی
۱۹۴	۲. آثار
	آندیشه سیاسی
۱۹۷	زبان و فرهنگ عربی
۱۹۷	۱. زبان‌شناسی تاریخی
۱۹۷	۲. جنبش ملی عربی
۱۹۹	توسعه
۲۰۰	استعمار نوین
۲۰۱	بنیادگرایی اسلامی
۲۰۲	مدرنیته و جهان عرب
۲۰۳	۱. مدرنیته و مدرنیسم
۲۰۴	۲. مدرنیسم لیبرال
۲۰۵	۳. تغییرات در حوزه اجتماعی ایدئولوژیک
۲۰۶	ناسیونالیسم
۲۰۶	۱. ناسیونالیسم و اسلام
۲۰۷	۲. ناسیونالیسم و ملی‌سازی
۲۰۸	۳. پان‌عربیسم
۲۱۰	۴. تلاش برای بازبینی هویت
۲۱۰	مبارزه آزادی‌بخش فلسطین و امپریالیسم جهانی
۲۱۴	جمع‌بندی
۲۱۶	منابع

قرضاوی / دکتر مرتضی بحرانی

۲۱۹	مقدمه
۲۱۹	شرح حال
۲۱۹	۱. زندگی
۲۲۱	۲. آثار
	اندیشه سیاسی
۲۲۴	بستر اسلامی اندیشه سیاسی
۲۲۴	۱. جامعه اسلامی
۲۲۵	۲. حرکت اسلامی
۲۲۸	اسلام و سیاست
۲۲۸	۱. مفهوم اسلام سیاسی
۲۲۹	۲. سیاست اسلامی
۲۳۰	۳. پیوند سیاست با اسلام
۲۳۲	۴. فقه سیاسی
۲۳۴	حکومت و حاکمیت
۲۳۴	۱. حکومت بر اساس قرآن و سنت
۲۴۰	۲. ویژگی‌های دولت اسلامی
۲۴۵	۳. مشروعیت و حاکمیت
۲۵۱	۴. دموکراسی و شورا
۲۵۵	استبداد سیاسی
۲۵۵	۱. استبداد در جهان اسلام
۲۵۶	۲. آفات استبداد
۲۵۷	۳. استبداد و دین
۲۵۸	ازادی
۲۵۸	۱. امر به معروف و نهی از منکر
۲۶۲	۲. تعدد احزاب
۲۶۴	۳. آزادی فعالیت سیاسی زنان
۲۶۷	جمع‌بندی
۲۶۹	منابع

هشام شرابی / دکتر مرتضی بحرانی

۲۷۱	مقدمه
۲۷۲	شرح حال

۲۷۲	۱. زندگی.....
۲۷۳	۲. آثار.....
	اندیشه سیاسی
۲۷۴	روش‌شناسی.....
۲۷۵	دانش‌پژوهی در موضوع جامعه و فرهنگ عربی اسلامی.....
۲۷۵	۱. نقد دانش‌پژوهی آکادمیک غرب.....
۲۷۷	۲. دانش‌پژوهی در جهان اسلام.....
۲۷۸	۳. ضد گفت‌وگو جدید.....
۲۷۹	پدرسالاری جدید.....
۲۷۹	۱. تبیین پدرسالاری جدید.....
۲۸۱	۲. دوره‌های ظهور پدرسالاری.....
۲۸۲	۳. ویژگی‌های پدرسالاری جدید.....
۲۸۷	آینده اسلام‌گرایی و سکولاریسم.....
۲۸۷	۱. اسلام‌گرایی.....
۲۸۸	۲. سکولاریسم.....
۲۸۸	۳. انقلاب اسلامی.....
۲۸۹	۴. فلسطین.....
۲۹۰	۵. آینده.....
۲۹۱	جمع‌بندی.....
۲۹۵	منابع.....
	فؤاد زکویا / دکتر علی اکبر علیخانی
۲۹۷	مقدمه.....
۲۹۸	شرح حال.....
۲۹۸	۱. زندگی.....
۲۹۹	۲. آثار.....
	اندیشه سیاسی
۳۰۰	فلسفه علم و دین.....
۳۰۰	۱. فلسفه در جهان اسلام.....
۳۰۱	۲. سنت و تجدد.....
۳۰۴	۳. مسلمانان و دانش روز.....

۳۰۶	۴. علم و آزادی
۳۰۸	گستره شریعت در اجتماع و سیاست
۳۰۸	۱. جامعیت دین
۳۱۰	۲. اجتهاد و صلاحیت زمانی و مکانی دین
۳۱۲	۳. اجرای شریعت اسلامی
۳۱۴	۴. نقد اجرای همه جانبه شریعت
۳۱۶	تعصب و تقدیس دینی
۳۱۶	۱. چیستی و منشأ تعصب
۳۱۹	۲. تعصب دینی و جمود فکری
۳۲۰	۳. تقدیس گزایی و عوامل آن
۳۲۲	۴. تقدیس و عقبمانگی فکری
۳۲۲	افراط گرایی
۳۲۲	۱. خشونت و افراطی گری
۳۲۵	۲. تندروی دینی، استبداد و دموکراسی
۳۲۷	۳. تروریسم
۳۲۹	سیاست و حکومت
۳۲۹	۱. دین و سیاست
۳۳۰	۲. حکومت اسلامی
۳۳۲	۳. حکومت اسلامی؛ خلط بین نص و واقعیت
۳۳۳	۴. قانون گذاری در حکومت اسلامی
۳۳۴	۵. شورا در اسلام
۳۳۵	۶. تصدی حکومت اسلامی
۳۳۵	۷. مهار استبداد
۳۳۶	حکومت های اسلامی در جهان امروز
۳۴۰	فرهنگ
۳۴۰	۱. فرهنگ و بحران فرهنگی
۳۴۲	۲. بهترین راه مبارزه با تهاجم فرهنگی
۳۴۳	۳. تهدیدهای فرهنگ
۳۴۵	۴. جهانی شدن فرهنگ
۳۴۶	جمع بندی
۳۴۸	منابع

محمد ارکون / دکتر محمدجواد جاوید

۳۴۹	مقدمه
۳۵۰	شرح حال
۳۵۰	۱. زندگی
۳۵۲	۲. آثار
	اندیشه سیاسی
۳۵۳	دین‌شناسی سیاسی
۳۵۴	۱. اسلام‌شناسی به مثابه یک روش علمی
۳۵۴	۱.۱. اسلام‌شناسی کلاسیک یا سنتی
۳۵۵	۱.۲. اسلام‌شناسی تطبیقی
۳۵۹	۲. اسلام‌شناسی به مثابه یک کارکرد عملی
۳۶۰	۲.۱. تحلیل انتقادی و زبان‌شناسی دینی
۳۶۱	۲.۲. نقد گفتمان‌ها
۳۶۱	طرح سیاسی و تکلیف دینی
۳۶۲	۱. میراث اسلامی
۳۶۲	۲. نقش مدرنیته
۳۶۳	۳. قدرت سیاسی و اقتدار دینی
۳۶۴	۳.۱. اسلام سنتی
۳۷۱	۳.۲. مدرنیته، بنیادگرایی و اسلام معاصر
۳۷۵	نتایج و آثار اندیشه ارکون
۳۸۱	جمع‌بندی
۳۸۳	منابع

امام موسی صدر / دکتر محمود سریع القلم

۳۸۵	مقدمه
۳۸۶	شرح حال
۳۸۶	۱. زندگی
۳۸۸	۲. شرایط سیاسی اجتماعی
۳۹۰	۳. آثار
	اندیشه سیاسی
۳۹۱	دین و جامعه
۳۹۱	۱. انطباق دین با زمان
۳۹۲	۲. دین در مجامع علمی

۳۹۴	۲. دین به عنوان منشأ تحولات سیاسی اجتماعی
۳۹۶	انسان و جامعه
۳۹۶	۱. انسان از نگاه اسلام
۳۹۸	۲. عاملیت سیاسی اجتماعی انسان
۳۹۹	۳. اصالت و کرامت انسان
۴۰۰	۴. تأثیر نظام اجتماعی بر انسان
۴۰۱	غیرمسلمانان
۴۰۲	جمع‌بندی
۴۰۵	منابع

بهشتی / دکتر علیرضا حمینی بهشتی

۴۰۷	مقدمه
۴۰۸	شرح حال
۴۰۸	۱. زندگی
۴۰۸	۲. شرایط سیاسی اجتماعی
۴۱۲	۳. آثار
	اندیشه سیاسی
۴۱۲	مبانی فکری
۴۱۲	۱. عقلانیت و اخلاق
۴۱۴	۲. مفهوم و منزلت انسان
۴۱۹	مبانی اخلاق سیاسی
۴۱۹	۱. بایدها و نبایدها
۴۲۳	۲. امت؛ جامعه ارادی مسلکی
۴۲۶	۳. جامعه اسلامی، جامعه قسط و عدل
۴۲۸	۴. نظام سیاسی اسلام؛ امت و امامت
۴۳۳	جمع‌بندی
۴۳۶	منابع

رمضان بوطی / دکتر اصغر افتخاری

۴۳۷	مقدمه
۴۳۸	شرح حال

۴۳۸	۱. زندگی
۴۴۰	۲. آثار
	اندیشه سیاسی
۴۴۰	اصول دستگاه فکری و عملی
۴۴۱	۱. اسلام به مثابه راه حل
۴۴۱	۱.۱. شرایط اجتماعی و نقد عرفی گرایی
۴۴۲	۱.۲. اسلام به عنوان بدیلی کارآمد
۴۴۹	۲. عدالت به مثابه شاخص
۴۵۰	۳. نوگرایی به مثابه روش
۴۵۳	۴. محافظه کاری به مثابه سیاست
۴۵۶	۵. قدرت به مثابه ابزار
۴۵۸	نظریه مصلحت
۴۶۵	جمع بندی
۴۶۷	منابع

مصطفی خمینی / دکتر محمدحسین جمشیدی

۴۶۹	مقدمه
۴۷۱	شرح حال
۴۷۱	۱. زندگی
۴۷۲	۲. شرایط سیاسی اجتماعی
۴۸۰	۳. آثار
	اندیشه سیاسی
۴۸۱	مبانی فکری
۴۸۵	انسان شناسی
۴۸۵	اسلام در عرصه سیاست و اجتماع
۴۸۵	۱. اسلام مکتب جهانی و جامع
۴۸۸	۲. اسلام و سیاست
۴۹۰	۳. امامت و رهبری در اسلام
۴۹۲	حکومت
۴۹۲	۱. حکومت اسلامی
۴۹۴	۲. حکومت مطلوب
۴۹۸	ولایت فقیه
۴۹۸	۱. قلمرو ولایت فقیه

- ۵۰۱ ۲. ولایت عامه مقیده.
- ۵۰۲ ۳. شرایط حاکم اسلامی.
- ۵۰۶ ۴. نیابت، وکالت یا نصب.
- ۵۰۷ جمع بندی.
- ۵۰۹ منابع.

نمایه ها

- ۵۱۱ نمایه کسان.
- ۵۱۹ نمایه مکان ها.
- ۵۲۳ نمایه موضوعی.
- ۵۳۵ نمایه متفکران.
- ۵۴۵ نمایه نویسندگان.

دیباچه پژوهشکده

لیکن چو فرو شود کسی را خورشید در پیش نهد به جای خورشید، چراغ
محصول پژوهشی کلان، به نام اندیشه سیاسی متفکران مسلمان اکنون و سرانجام بر خوان مطالعه و استفاده
اهل دانش و فضل قرار می گیرد. اما کدام انگیزه ما را به صلای یاران جهت پذیرا شدن از این طعام معنوی
فرا می خواند؟ آیا اینجا و در میانه این چند جلد کتاب، محصولی درخور مخاطب و متناسب با میراث علمی
و تمدنی ما عرضه شده است؟ این پرسش را بخشی و امی نهیم و تعریضی می زنیم به وضعیتی که در آن،
پندار، گفتار و کردار ما جامه هستی به خود می گیرد و از خود می پرسیم «ما ایرانیان، اکنون کجاییم؟» البته که
ارائه پاسخ به این پرسش، در این مجال، نه در توان ماست و نه هدف ما؛ ولی این اندازه آشکار است که
ارائه پاسخ منوط به شناخت وضع تفکری است که از ذهن و زبان ما ایرانیان ساطع و جاری می شود. اینکه
وضع تفکر ما به طور عام و وضعیت تفکر سیاسی به طور خاص چگونه است، درست ایستگاه تامل ما در
طرح چنین مجموعه ای از مقالات بوده است و از میان همه مولفه های کنونی وضع معرفی ما ایرانیان، یکی
بیش از سایر موارد، مشوق ما برای پژوهش و تالیف این مقالات شده است و آن اینکه معرفت ما - از میان
سایر شرایط - وضع گسسته ای را تجربه می کند. این مولفه ای است برآمده از پژوهش های سابق و
دغدغه های لاحق، به نحوی که تقریباً می توان گفت در خصوص آن تقریباً «اجماع معرفتی» وجود دارد. با
نگاه به گسست پیش گفته این سروده پارسی به ذهن تبادر می یابد که:

آن مصر مملکت که تو دیدی خراب شد و آن نیل مکرمت که شنیدی سراب شد
نحل از کجا چرد که گیا زهر ناب شد و آن بو تراب علم به زیر تراب شد

البته این وضع رو به سستی و ناامیدی ندارد بلکه نخست پیامد نیک آگسهای از آن گسست، خود
ایجاد انگیزه و شوق به سوی آینده ای روشن است که راه آن، کوشش جدی و صادقانه است:
اندر این ره می تراش و می خراش تا دم آخر دمی غافل مباش

با در نظر داشت این «اصل موضوع»، اکنون روشن است که شناخت در وضعیت گسست و فراموشی تاریخ و اندیشه تاریخی و عمل برخاسته از آن، از واقعیت فاصله می‌گیرد و سرانجام هیمنه سرگرانی و خیمه سرگردانی را بر دارندگانش استوار می‌سازد به نحوی که عالم و عامل آن، چه بسا به امور غیر واقعی و تخیلی بپردازد و از زندگی عینی فاصله بگیرد؛ با به واسطه فرو رفتن در امور بی‌سرانجام و روزمرگی فکری، از شور و شوق و حرکت بازماند؛ این در حالی است که بزرگان سنت فکری ما گوشزد کرده‌اند که راه معرفت، ممتد و پیوسته است و حتی «یقین» هم مآوایی برای سکونت نیست.

اکنون، و در شرایط گسست، «دانش سیاسی موجود» نیز مخدوش توقعات و دستخوش توهمات شده است و فاقد وجوه بسیاری است که از مولفه‌های اساسی معرفت سیاسی است. به عنوان مثال، بسیار دیده می‌شود که در آنچه معرفت سیاسی می‌خوانندش، «حق یافت می‌نشود»، حتی اگر مراد از آن همه تقلا و تلاش، حق بوده باشد؛ چرا که در گام نخست، «دارنده» حق، یعنی انسان، به فراموشی سپرده شده است. این در حالی است که حق، موهبت بی‌بدیل خدای رحمان به آدمیان است. در شرایط غفلت از تاریخ اندیشه، انسان‌دوستی به وضعیت بی‌توجهی به انسان مبدل می‌شود. این وضعیت، یعنی انقطاع از میراث فکری و در نتیجه آن، فراموشی انسان نزد عموم پژوهشگران ما، شمه‌ای سراسری و نعتی عالمگیر به خود گرفته است.

در این میان، «معرفت سیاسی» که خدای معارف انسانی است و «دانش هدف» می‌باشد و قرار بوده و هست که «هدف دانش» را شناسایی و تعریف و تعهد کند، در چنین عواملی سلبی و ایجابی متعدد، بدانجا کشیده شده است که نه از همه آن اطلاعی در دست است و نه آنچه هست تماماً کارا شده است. در نتیجه می‌بینیم که آشکار و پنهان معرفت سیاسی، در بهترین حالت، و در کشاکش گرایش‌ها و گروه‌های بی‌آغاز و بی‌انجام، ندانسته به یک تفش یا گاهی ابزار تقلیل یافته است. این وضعیت برای ملت که در سابقه‌اش به «دروغ‌سوزی» و «حق‌سازی» متصف است و در لاف‌هایش «حق و عدالت» را شعار و هدف خود قرار داده بسی سخت و تأمل‌برانگیز است؛ بسیاری از جنبش‌های اجتماعی در پهنه ایران فرهنگی و در گستره تاریخ، برخاسته از همین نگرانی بوده است. به نحوی که می‌توان از یک زاویه انقلاب اسلامی ایران را نیز به عنوان اعتراضی به این وضعیت خواند.

هدف از تالیف و انتشار این مجموعه، تذکره‌ای است پایدار مبنی بر «ن» گسستن از کلیت سنت اندیشه، و رویگردانی از گسستی که بر ما وارد آمد. و از ما گرفت آنچه را که اکنون حسرنش را بر لب و بارش را بر دوش می‌کشیم. بنابراین اگر داد سخن می‌رود که «وضع معرفتی ما گسسته از تاریخ خود» است، بیداد سکوت نسبت به «تاریخ اندیشه بشری» را هم روا نمی‌دارد؛ البته که شرایط بومی و محلی را باید در نظر داشت، اما نکته اینجاست که در نظر داشتن اقتضائات، خود اقتضای معرفت است نه ناشی از تحمیل سیاست‌های سیاست و اقتصاد و فرهنگ. پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با احتساب یک آگاهی و یک هشدار (آگاهی در باب گسسته بودن وضع معرفت ما و هشدار در باب نگسستن از کلیت میراث فکری بشر) مجموعه نوزده جلدی اندیشه سیاسی متفکران مسلمان را تقدیم می‌دارد و معترف است که «جنتا بیضاغة مزجاة»، اما انتظار «اوف لنا الکیل» را نداریم؛ بلکه چشم به راه نقد و گفت‌وگوی شما هستیم.